

УДК 332.02:338.012:338.1

Я. В. Кудря,

кандидат економічних наук,

науковий співробітник,

E-mail: swiss.inc.com@gmail.com;

Р. В. Міхель,

кандидат економічних наук,

молодший науковий співробітник,

E-mail: romana.mikhel@gmail.com;

відділ розвитку виробничої сфери регіону та інвестицій,

ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України"

Статистична оцінка експорту та імпорту товарів у Львівській області

Проведено статистичну оцінку динаміки зовнішньоекономічних операцій у промисловості України на прикладі Львівської області. Проаналізовано товарні структури експорту й імпорту промислової продукції у регіоні. Визначено основні позитивні та негативні тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності у регіоні. Запропоновано комплекс заходів щодо активізації розвитку експортно-імпортних операцій у промисловості регіону.

Ключові слова: експорт, зовнішньоекономічні операції, імпорт, прикордонний регіон, промисловість, розвиток, стан, статистична оцінка, тенденції.

Важливе значення для розвитку ринкової економіки України має процес входження її національної економіки до системи світових господарських зв'язків. Поглиблення участі країни у глобалізаційних світових і європейських інтеграційних процесах супроводжується розвитком промислових підприємств, збільшенням конкурентоспроможності промислового виробництва та промислової продукції, стійкою орієнтацією на зовнішній ринок і системне проведення міжнародної, зовнішньоекономічної діяльності [12, с. 1].

Зовнішньоекономічні відносини, основу яких становлять експортно-імпортні операції, дозволяють якнайповніше реалізувати конкурентні переваги міжнародного розподілу праці, відкривають доступ до передових технологій і управлінського досвіду, істотно впливають на темпи економічного зростання, сприяють збільшенню національного доходу країни тощо. За цих умов цілком закономірним є виникнення потреби в адекватній, достовірній, об'єктивній, своєчасній інформації про динаміку та тенденції, стан, перспективи, пріоритети розвитку зовнішньоекономічних операцій в Україні. Це актуально для промислової діяльності не лише на рівні країни, а й у регіонах. Така інформація необхідна для забезпечення ефективного управління експортно-імпортними операціями у промисловості та проведення її модернізації на мікро-, мезо- та макрорівнях національної економіки. У цьому світлі особливої важливості набуває адекватна ринковим перетворенням (спрямованим на інтеграцію країни в європейський та світовий економічний простори) статистична оцінка експортно-імпортних операцій у промисловості прикордонних регіонів як джерела і методу фор-

мування системи показників економічного аналізу зовнішньоекономічного аспекту, виробничо-господарської діяльності українських промислових підприємств [12, с. 1].

Найгрунтовніші дослідження тенденцій, проблем, перспектив і пріоритетів розвитку зовнішньоекономічної діяльності за рівнями національної економіки країни й видами економічної діяльності, у т. ч. оцінювання стану експортно-імпортних операцій у промисловості прикордонних регіонів викладені у працях [2; 4; 5; 7–13]. Ці теоретичні, прикладні та фундаментальні розробки у сфері розвитку промислового сектору вітчизняної економіки є важливими, цінними та вагомими, зокрема для мезорівня. Однак протягом останніх років унаслідок дії низки негативних зовнішніх (наприклад, світова фінансова криза) і внутрішніх (насамперед нестабільна суспільно-політична ситуація в країні) чинників промисловість України, а надто східних (індустріальних) регіонів, зазнала значних втрат. Після входження до зони вільної торгівлі (далі – ЗВТ) із Європейським Союзом (далі – ЄС) можуть з'явитись не лише нові перспективи, пов'язані з можливістю збільшення рівня експорту промислової продукції, нарощення експортного потенціалу, зменшення імпорту неякісної продукції, але і ризики, загрози та небезпеки у процесах подальшого поступального розвитку промислового виробництва внаслідок потенційної втрати окремих сегментів внутрішнього ринку.

Метою статті є статистична оцінка поточного стану і перспектив розвитку експортно-імпортних операцій у промисловості Львівської області за товарними групами з урахуванням основних вимог ЗВТ між Україною та державами-членами ЄС. Головними об'єктами оцінки й економічного аналізу у статті є товарна структура експорту / імпорту у

© Я. В. Кудря, Р. В. Міхель, 2016

регіоні. Період дослідження – 2011–2015 рр. Для досягнення поставленої мети і виконання завдань використано загальнонаукові, міжгалузеві, міждисциплінарні та спеціальні методи наукових досліджень, зокрема метод АВС-аналізу. Останній дозволяє систематизувати (групувати, класифікувати, типологізувати тощо) товарні групи за ступенем пріоритетності в структурі експортно-імпорتنних операцій у промисловості регіону.

Оцінка динаміки експортних операцій у промисловості Львівщини. Ринки промислової продукції держав-членів ЄС – найбільші й найважливіші як для Львівської області, Західного регіону, так і для України загалом. Згідно зі статистичною інформацією [3], частки експорту й імпорту України до (із) країн-членів ЄС щорічно зростала у середньому на 3%, починаючи з 2013 р. Водночас частка Львівської області в експорті товарів Укра-

їни у держави-члени ЄС становила 6,7% у 2015 році порівняно з 5,5% у 2014 році. Частка експорту у держави-члени ЄС у загальному експорті товарів області у 2015 р. дорівнювала 71,9%, а імпорту – 68,5% відповідно. Статистична оцінка стану та розвитку експорту й імпорту промислової продукції у Львівській області передбачає урахування галузевих, економічних, просторових та регіональних особливостей становлення зовнішньоекономічної діяльності.

Аналіз динаміки експорту груп продукції переробної промисловості у Львівській області за основними товарними групами проведено у географічному розрізі – у держави-члени ЄС та в інші країни (Австралію, країни Азії, Америки, Африки, Океанії, СНД і тих, які не входять до складу ЄС (табл. 1, за даними [6; 9; 14; 15]).

Таблиця 1

Ланцюгові темпи приросту обсягів експорту промислової продукції із Львівської області

(%)

Товарні групи	Назви товарних груп	Експорт промислової продукції (за роками)							
		у держави-члени ЄС				в інші країни			
		2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
I	Продукти тваринного походження	-51,7	-8,2	13,4	53,8	2818,0	-32,9	90,4	1,1
II	Продукти рослинного походження	21,4	57,3	-1,9	34,1	21,8	50,5	-1,0	-342
III	Жири і олії тваринного (рослинного) походження	281,0	-83,8	150,0	-2,0	107,0	-72,0	-61,8	95,9
IV	Готові харчові продукти	179,0	219,0	-22,6	-61,0	40,1	-22,3	29,7	25,2
V	Мінеральні продукти	-99,2	-39,1	-21,4	350,0	-95,1	-85,4	124,0	-63,1
VI	Продукція хімічної промисловості	-31,2	4,1	63,5	-43,9	-11,8	-4,0	-63,0	-63,2
VII	Полімерні матеріали, пластмаси і вироби з них	3,8	-19,8	44,4	-1,1	18,0	-7,1	-24,1	-41,8
VIII	Шкури необроблені, шкіра вичищена	3,8	39,5	-1,5	2,9	43,0	56,2	-3,0	-10,1
IX	Деревина і вироби з неї	-23,5	-5,9	66,4	-0,9	41,2	-1,2	-40,2	-36,4
X	Маса з деревини (целюлозних матеріалів)	7,2	26,8	-7,3	-28,7	17,5	28,5	-11,8	-29,5
XI	Текстильні матеріали і вироби	-18,5	-2,7	9,9	-8,4	-3,9	12,3	-10,6	-29,1
XII	Взуття, головні убори, парасольки	-10,9	3,9	-2,8	-34,1	-1,2	1,4	-16,5	-46,4
XIII	Вироби з каменю, гіпсу, цементу	51,5	18,4	-9,3	-2,2	-18,9	6,3	-37,5	38,1
XV	Недорогоцінні метали і вироби з них	-30,4	29,3	2,6	-6,8	-19,5	18,6	-6,2	-62,6
XVI	Машини, обладнання і механізми	-12,1	21,0	8,9	-6,6	15,7	-5,4	-27,3	-45,2
XVII	Наземний транспорт, літальні і плавучі засоби	130,0	-69,8	-46,5	1320,0	-64,1	668,0	-57,8	-19,3
XVIII	Прилади і апарати оптичні, фотографічні	58,0	-51,2	-21,7	889,0	-43,5	4,8	-22,0	-59,3
XX	Різні промислові товари	-1,3	16,9	12,8	10,6	26,0	-6,4	-1,7	-45,5
Усього		-3,2	16,4	8,7	-8,3	31,0	-32,7	-31,7	-24,1

Як видно з табл. 1, до промислових товарних груп зі зростанням обсягів експорту до країн ЄС належали I і V. Так, у 2015 р. щодо попереднього року відбулося зростання на 40,4 в. п. темпів приросту експорту продуктів тваринного походження до держав-членів ЄС. Позитивна тенденція в експорті мінеральних продуктів (приріст на 371,5 в. п. за вказаний період) зумовлена збільшенням обсягів експорту мінерального палива, нафти і продук-

тів нафтопереробки на 811% щодо 2014 р. Проте ці товарні групи займали незначну частку (0,2% у 2015 р. і 3,4% у 2011 р.) у структурі експорту Львівської області, а відтак, несуттєво впливали на експортний потенціал промисловості регіону. Товарні групи з нестабільною тенденцією експорту у промисловості Львівської області можна умовно розділити на кластери з високою та з помірною нестабільністю (табл. 2).

Таблиця 2

Товарні групи за нестабільністю тенденцій експорту промислової продукції

Товарні групи	
з високою нестабільністю	з помірною нестабільністю
Жири і олії тваринного (рослинного) походження; готові харчові продукти; продукція хімічної промисловості; деревина та вироби з неї; наземний транспорт, літальні і плаваючі засоби; прилади та апарати оптичні, фотографічні	Продукти рослинного походження; полімерні матеріали, пластмаси і вироби з них; шкури необроблені, шкіра вичищена; маса із деревини (целюлозних матеріалів); текстильні матеріали та вироби; взуття, головні убори, парасольки; вироби з каменю, цементу і гіпсу; недорогочінні метали та вироби із них; машини, обладнання і механізми; різні промислові товари

Зменшення обсягів експорту промислової продукції більш вірогідне у товарній групі з високою нестабільністю, оскільки продукція останньої значно чутливіше реагує на зміни ринкових умов, тоді як продукція другої вказаної групи – відносно менше.

Варто зазначити, що товарні групи VI, IX і XI в окремі роки демонстрували зростання (наприклад, у 2014 р. на 59,4% збільшився загальний обсяг експорту продукції хімічної промисловості порівняно з 2013 р). Однак низка змін, які відбулися на внутрішньому ринку України у 2015 р., негативно вплинули на вказані товарні групи; так, спостерігалось зменшення обсягів експорту продукції хімічної промисловості на 70,4% (у т. ч. білкових речовин – на 23,94%) порівняно з 2014 р. Останні дослідження засвідчили, що основною передумовою цього став спад об'ємів виробництва промислової продукції галузі. Зменшення обсягу експорту деревини на 67,3% у 2015 р. щодо попе-

реднього року спричинене наближенням вартості української сировини до європейської. Це, у свою чергу, викликало скорочення рівня попиту на деревину і вироби з неї. Також на останній вплинуло введення з 01.10.2015 р. мораторію на експорт лісо- і пиломатеріалів у необробленому вигляді [9]. Щодо готових харчових продуктів, то проведені дослідження засвідчили, що у 2014–2015 рр. значний спад обсягів експортних операцій (загалом майже на 24,15% порівняно з 2013 р.) спричинений уведенням ЄС експортних квот на імпорт української промислової продукції.

До ключових товарних груп з нестабільною тенденцією експорту у промисловості Львівської області віднесено жири і олії тваринного (рослинного) походження, продукти переробки овочів, залишки та відходи харчової промисловості, білкові речовини, а також наземний транспорт, окрім залізничного (рис. 1, за даними [9; 14; 15]).

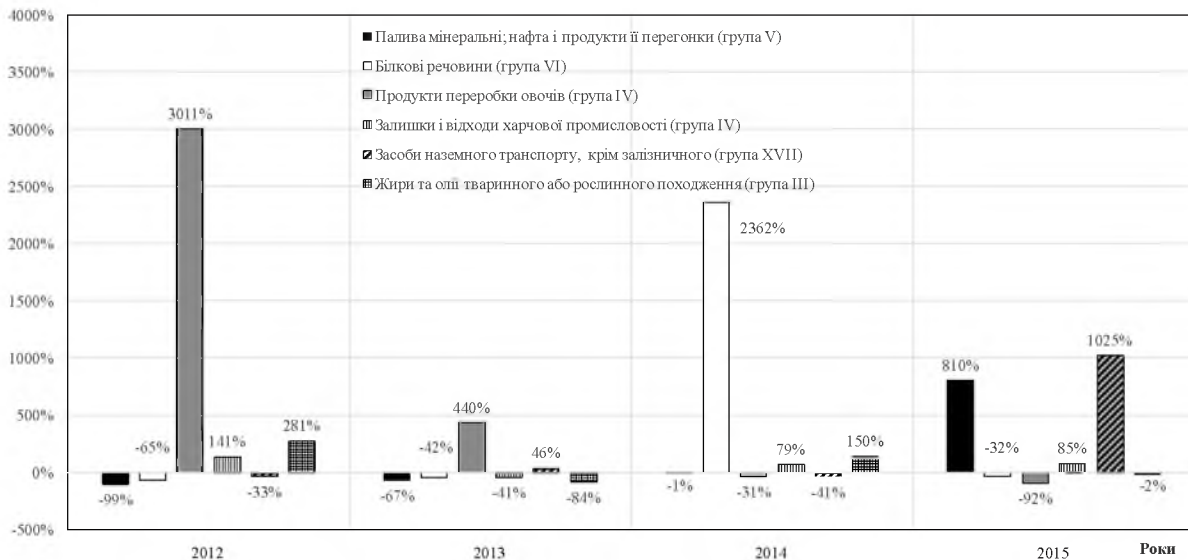

Рис. 1. Динаміка темпів приросту обсягів експортованої промислової продукції із Львівської області за товарними групами

Динаміка експорту промислової продукції за деякими з товарних груп також залежала від географічного спрямування. Зокрема, за групами VII, IX і XVI спостерігалось домінування нестабільних тенденцій у процесі проведення експортних операцій з державами-членами ЄС, водночас щодо інших країн превалював спад експорту промислової продукції. Рис. 1 демонструє переважання товарних груп із помірною нестабільністю експорту (групи X, XII, XIII і XV). Динаміка експорту промислової продукції решти товарних груп в інші країни протягом 2014–2015 рр. характеризувалась спадом за окремими винятками (товарні групи III, XIII, XVII, XX).

Оцінка динаміки імпорتنних операцій у промисловості Львівщини. Імпорт промислової продукції з держав-членів ЄС до Львівської області упродовж

2012–2015 рр. здебільшого характеризувався спадом (загалом – на 28% у 2015 р. щодо попереднього року) або нестабільністю з негативною тенденцією за товарними групами, при цьому динаміка імпорту з інших країн не завжди збігалась з динамікою імпорту з держав-членів ЄС. Так, динаміка імпорту промислової продукції з інших країн у низці товарних груп, – жирів і олій тваринного (рослинного) походження (III), готових харчових продуктів (IV), деревини та виробів із неї (IX), текстильних матеріалів і виробів (XI), машин, обладнання та механізмів (XVI), – у цілому не збігається з тією, що притаманна імпорту продукції з держав-членів ЄС. Цей факт свідчить про підвищення рівня диверсифікації імпорту в області (табл. 3, за даними [9; 14; 15]).

Таблиця 3

Ланцюгові темпи приросту обсягів імпорту промислової продукції до Львівської області

(%)

Товарні групи	Назви товарних груп	Імпорт промислової продукції (за роками)							
		з держав-членів ЄС				з інших країн			
		2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
I	Продукти тваринного походження	94,5	-48,9	-42,5	-47,1	-19,9	-387,0	-0,4	-32,0
II	Продукти рослинного походження	19,4	-17,4	-32,7	-26,6	25,5	-24,0	-44,6	-31,8
III	Жири і олії тваринного (рослинного) походження	-18,1	-23,7	3,1	-25,4	27,1	69,2	-88,2	263,0
IV	Готові харчові продукти	9,6	24,2	-14,9	-30,0	46,5	-24,6	7,5	-8,3
V	Мінеральні продукти	33,3	14,4	-4,2	-94,0	0,2	-72,6	59,2	-85,3
VI	Продукція хімічної промисловості	8,5	7,6	-28,6	-29,9	-11,6	-96,4	-15,7	-75,6
VII	Полімерні матеріали, пластмаси і вироби з них	-15,1	-2,7	-17,1	-15,1	-15,0	27,5	-2,4	-24,5
VIII	Шкури необроблені, шкіра вичищена	20,2	82,1	57,0	-8,5	21,3	78,7	62,5	-14,1
IX	Деревина і вироби з неї	-37,1	7,3	-33,4	-44,4	28,9	11,2	-79,0	-33,9
X	Маса з деревини (целюлозних матеріалів)	-7,5	10,8	-19,5	-28,2	12,4	1,8	-14,8	-32,0
XI	Текстильні матеріали і вироби	-9,1	3,3	-8,8	-4,2	21,4	7,7	11,3	-8,7
XII	Взуття, головні убори, парасольки	9,0	15,8	-19,9	0,4	80,5	101,0	19,5	31,4
XIII	Вироби з каменю, гіпсу, цементу	4,2	13,4	-29,0	-35,4	11,3	-22,8	22,1	16,2
XV	Недорогоцінні метали і вироби з них	-22,9	-3,0	-30,1	94,3	12,9	6,7	-30,2	-1,2
XVI	Машини, обладнання і механізми	-20,5	18,5	-3,2	-13,8	10,2	-8,3	-30,5	-11,3
XVII	Наземний транспорт, літальні і плавучі засоби	43,8	-32,8	-41,1	3,3	93,4	-48,6	-63,3	349,0
XVIII	Прилади і апарати оптичні, фотографічні	4,2	63,5	4,2	-27,7	-18,2	19,2	-29,0	18,0
XX	Різні промислові товари	5,0	12,8	3,7	-26,0	28,6	-27,1	-15,6	-25,3
Усього		6,6	1,2	-14,2	-36,3	3,3	-59,7	24,4	-28,0

До товарних груп з тенденцією до постійного спаду імпорту промислової продукції у Львівській області з держав-членів ЄС належали група I (на 4,6 в. п. порівняно з 2014 р.), V (89,8 в. п.), VI (1,3 в. п.).

Товарні групи, в яких спостерігалася нестабільна тенденція імпорту промислової продукції у Львівській області, пропонуємо умовно розділити на групи з високою та з помірною нестабільністю (табл. 4).

Таблиця 4

Товарні групи за нестабільністю тенденцій імпорту промислової продукції

Групи	
з високою нестабільністю	з помірною нестабільністю
Готові харчові продукти; шкури необроблені, шкіра вичищена; деревина і вироби з неї; маса із деревини (целюлозних матеріалів); вироби з каменю, цементу та гіпсу, машини, обладнання, механізми; прилади та апарати оптичні, фотографічні. різні промислові товари	Продукти рослинного походження; жири і олії тваринного (рослинного) походження; полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них; текстильні матеріали і вироби; взуття, головні убори, парасольки; недорогочінні метали та вироби із них; наземний транспорт, літальні і плавучі засоби

Товарні групи з високою нестабільною тенденцією імпорту промислової продукції області в 2015 р. характеризує та обставина, що спад їхнього імпорту розпочався ще у 2014 р. Останні дослідження засвідчили, що ключовою причиною цього стала девальвація національної валюти України, яка зумовила зниження рівня попиту на промислову продукцію з-за кордону. Водночас у промислових товарних групах, які були менш чутливими до змін, у 2015 р. почала спостерігатися позитивна динаміка імпорту промислової продукції до Львівської області з держав-членів ЄС та інших країн. Це торкнулося, зокрема, групи XI (текстильні матеріали та вироби), імпорт яких збільшився на 4,6% порівняно з 2014 р. Отже, наявність позитивної динаміки імпорту промислової продукції до Львівської області є доказом відновлення попиту на імпортовану продукцію за неможливості її заміщення вітчизняною (через відсутність бажання

у промислових підприємств).

Домінантною товарною групою з негативним приростом імпорту промислової продукції до Львівської області з держав-членів ЄС є група V (палива мінеральні, нафта і продукти нафтопереробки). Виникнення негативної тенденції у розвитку експортно-імпортних операцій в промисловості Львівської області у 2015 р. пояснюється скороченням внутрішнього споживання промислової продукції.

Динаміку товарних груп імпортованої промислової продукції з змінними тенденціями у Львівській області подано на рис. 2 (за даними [9; 14; 15]). Із нього видно, що нестабільна тенденція імпорту промислової продукції до Львівській області з держав-членів ЄС та інших країн була притаманна групам XVII і XVIII. Крім того, зазнав достатньо значних коливань рівень імпорту промислових товарів груп VII, VIII і IX.

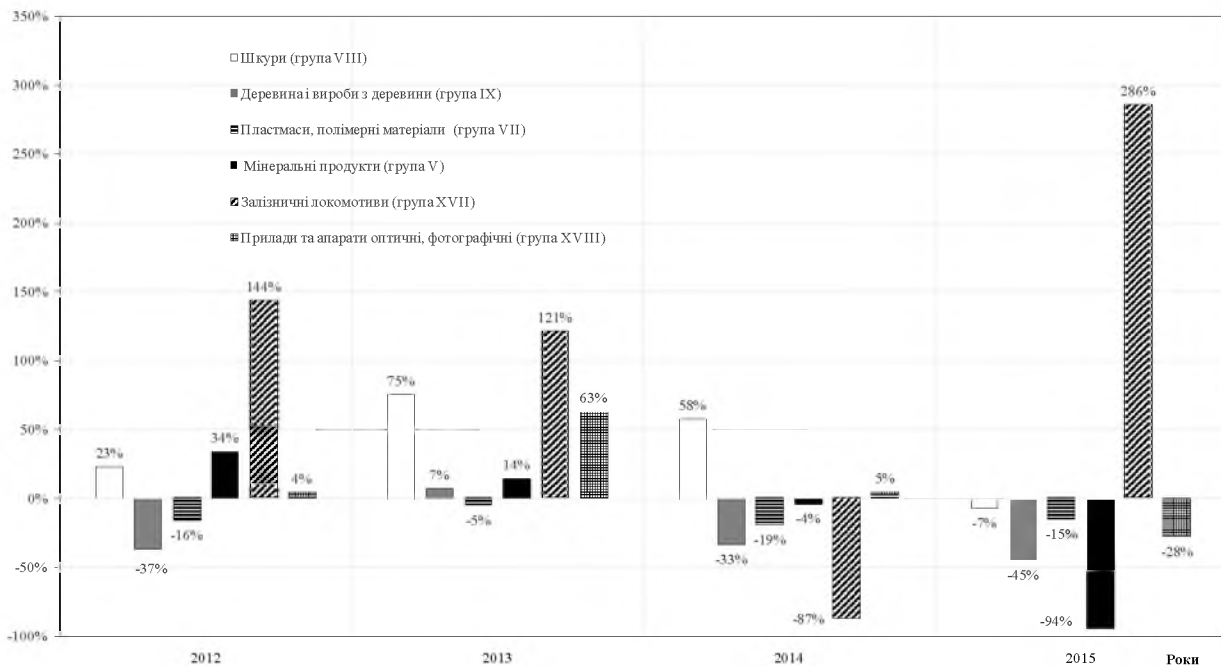

Рис. 2. Динаміка темпів приросту обсягів імпортованої промислової продукції до Львівської області за товарними групами

Аналіз товарної структури експорту у промисловості Львівської області. Структура експорту промислової продукції із Львівської області до різних держав-членів ЄС протягом 2011–

2015 рр. була дещо подібною до загальної структури експорту України, але менш диверсифікованою (рис. 3, за даними [9; 14; 15]).

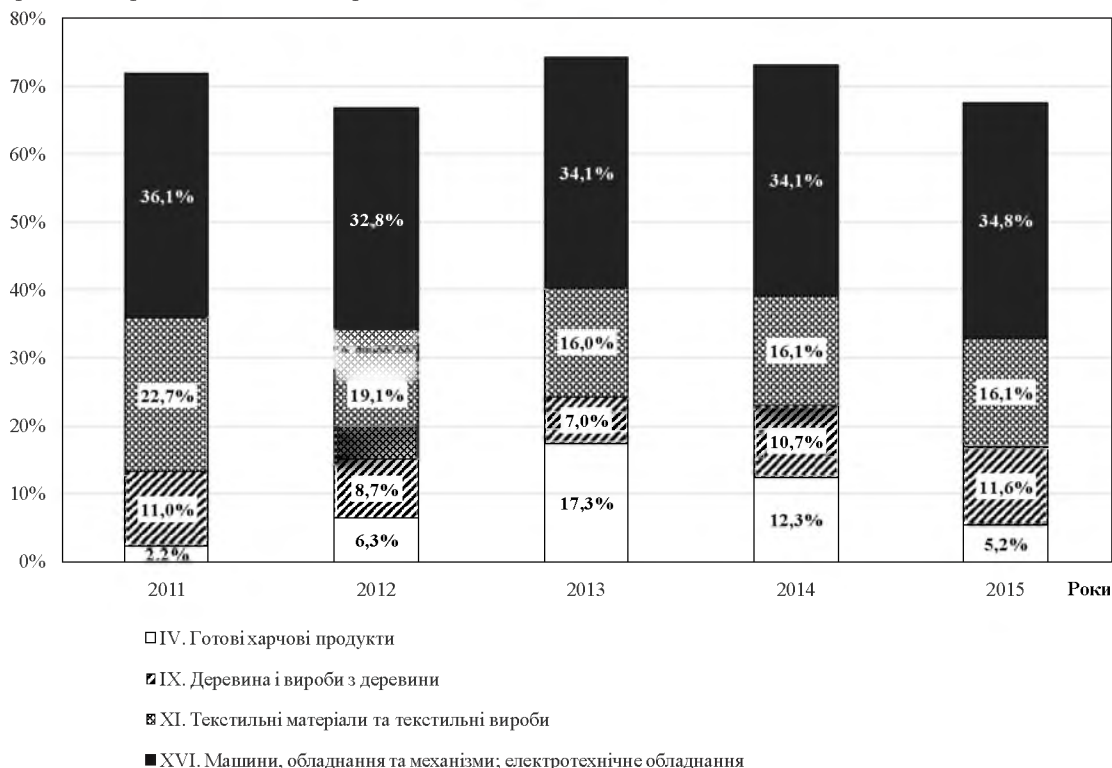

Рис. 3. Частки основних товарних груп у структурі експорту промислової продукції із Львівської області до держав-членів ЄС

Як видно з рисунку, основною складовою експорту є продукція товарної групи XVI, частка якої впродовж аналізованого періоду у середньому становила 34,4%. При цьому провідним промисловим продуктом були електричні машини з середньорічним значенням частки 93,5% за період.

Друге місце в експорті промислової продукції Львівської області до держав-членів ЄС займала група XI; на початку періоду (впродовж 2011–2013 рр.) її частка зменшилася на 6,7 в. п. (із 22,7% у 2011 р. до 16,0% у 2013 р.) і потім практично не змінювалася. Основні складові експорту продукції текстильної промисловості – одяг і різні додаткові речі до нього (наприклад, трикотаж і текстиль). Інші, не менш важливі товарні групи для регіону – деревина та вироби з неї (середньорічне значення частки 9,8%) і різноманітні промислові товари (відповідно, 7,7%).

Найбільших позитивних змін зазнав експорт продуктів товарної групи II (з 2,8% в 2011 р. до 6,3% у 2015 р.). Основна частина експорту продуктів рослинного походження до держав-членів ЄС була представлена здебільшого промисловою продукцією, що не потребує одержання дозволів на її імпорт з боку урядів країн Євросоюзу, – це насіння і плоди олійних рослин.

Частка готових харчових продуктів (група IV) у структурі експорту Львівської області демон-

струє значні коливання: впродовж 2012–2013 рр. вона збільшилася на 11 в. п. до 17,3%, а далі спостерігається щорічне зниження в середньому на 6 в. п. до 5,2% у 2015 р. Доречно зазначити, що у цій групі за аналізований період відбувались і внутрішні зміни, наслідком чого стало превалювання в окремі роки експорту залишків і відходів харчової промисловості. Так, частка останніх у товарній групі IV в 2011 р. становила майже третину, а в 2015 р. сягнула 58%. Водночас у 2014 р. частка продуктів переробки овочів в експорті продукції аналізованої товарної групи до держав-членів ЄС становила 78%. Аналіз статистичної інформації [3; 14; 15; 9] засвідчив, що частки експорту цукрових виробів і кондитерських виробів з цукру в експорті зі Львівської області до держав-членів ЄС суттєво зменшилися: від 14% експорту готових харчових продуктів у 2011 р. до 2,4% у 2015 р. Отже, з результатів дослідження випливає, що зменшення частки продукції товарної групи IV в експорті Львівської області до різних держав-членів ЄС впродовж 2011–2015 рр. зумовлене не лише використанням країнами-імпортерами експортних квот (зокрема на соки, оброблені томати та цукор) щодо України, але і тенденцією до суттєвого зниження рівня споживчих цін на промислову продукцію на ринках країн Європи.

Розглянуті промислові товарні групи у загальній структурі експорту України мали тенденцію до збільшення (з 80% у 2011 р. до 85,3 % у 2015 р.). Насамперед це зростання стосується груп III, V і VI.

Аналіз товарної структури імпорту у промисловості Львівської області. Порівняно з Україною загалом, товарна структура імпорту промислової продукції до Львівської області з держав-членів ЄС протягом 2011–2015 рр. була більш диверси-

фіковапою. Спільними у цих структурах були такі групи товарів, як готові харчові продукти, палива мінеральні, машини, обладнання (в т. ч. електротехнічне) і механізми, полімерні матеріали, пластмаси та вироби із них, а також продукція хімічної промисловості, маса з деревини (целюлозних матеріалів), недорогочінні метали і вироби із них (рис. 4, за даними [9; 14; 15]).

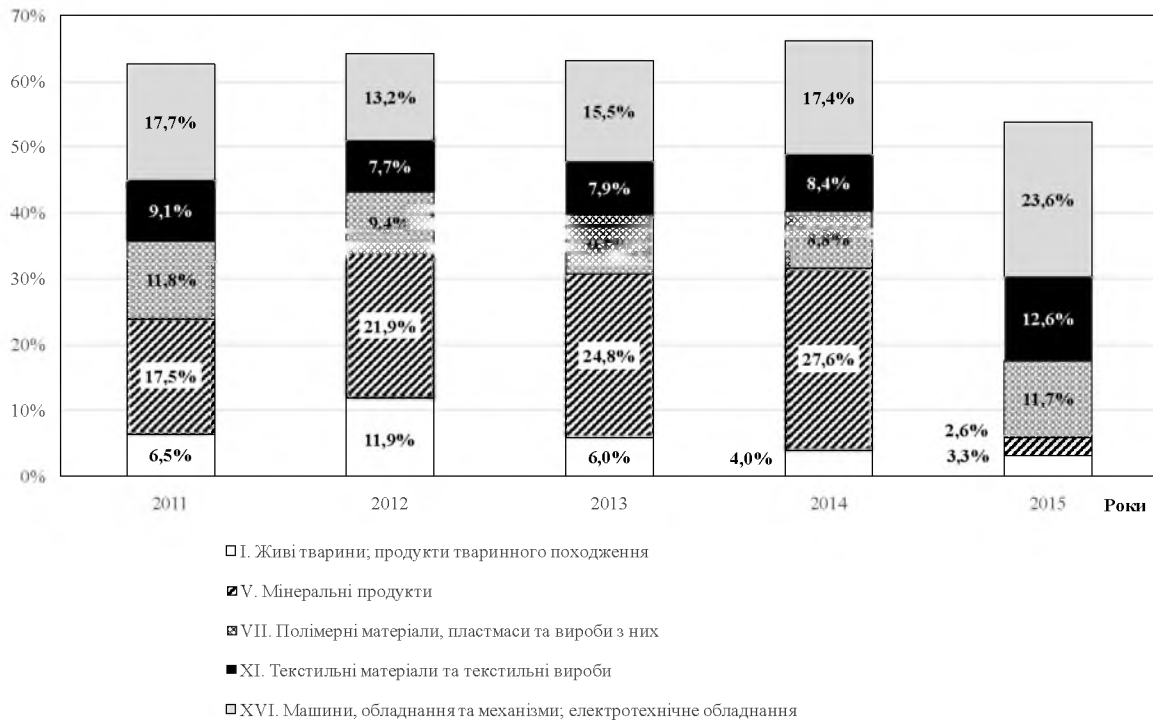

Рис. 4. Частки основних товарних груп у структурі імпорту промислової продукції до Львівської області з держав-членів ЄС

Також у структурі імпорту промислової продукції до України з різних держав-членів ЄС представлена продукція групи XVII із середньорічним значенням частки 10,6% упродовж 2011–2015 рр. Для порівняння, в імпорті промислової продукції до Львівської області цей показник у середньому становив 2,7%. Протилежна картина (перевищення частки у структурі імпорту промислової продукції до Львівської області порівняно з Україною загалом) має місце щодо товарних груп I і XI, середньорічні значення часток яких становлять, відповідно, 7,1% проти 1,6% та 8,3% проти 3,0%.

У структурі імпорту промислової продукції до Львівської області за аналізований період відбулися певні зміни за більшістю товарних груп. Так, у 2015 р. зросла частка машин, обладнання і механізмів (до 23,6% проти 17,4% у 2014 р.), а також текстильних матеріалів та виробів (до 12,6% проти 8,4% відповідно). Стрімке зростання демонструвала частка імпорту мінеральних продуктів, у т. ч. палива мінерального, нафти і продуктів нафтопереробки, – з 17,5% в 2011 р. вона підвищилася до 27,6% у 2014 р., але потім відбулося її різке

скорочення (до 2,6% у 2015 р.). Падіння на порядок досягнуто за рахунок переорієнтації України і Львівської області на інші зовнішні ринки, а також скорочення запасів нафти на 4,5% та її споживання (21,3%) [1]. Проведені дослідження засвідчили, що стрімке збільшення рівня імпорту промислової продукції зумовило потребу його диверсифікації.

Також у структурі імпорту промислової продукції до Львівської області з держав-членів ЄС спостерігалися коливання часток продукції групи XV (з 6,4% у 2011 р. до 3,6% у 2014 р. та до 10,9% у 2015 р.) та групи I, частка яких у 2012 р. зросла майже вдвічі щодо попереднього року (до 11,9%), але потім майже вчетверо скоротилася за даними 2015 р. Незначні коливання спостерігалися в імпорті промислових продуктів групи VII за практично незмінних часток продукції груп VI (6,5%), X (5,5%), II (5,0%) та IV (4,2%).

При цьому сумарна частка зазначених товарних груп у структурі імпорту промислової продукції до Львівської області з держав-членів ЄС в 2015 р. становила 86,9% (що на 3,3 в. п. менше, аніж у 2011 р.).

Особливості диференціації товарних груп за пріоритетністю експорту й імпорту промислової продукції для прикордонного регіону. Для комплексного оцінювання рівня експорту із Львівської області за товарною структурою було проведено АВС-аналіз, яким передбачено:

- 1) розрахунки річного обсягу експорту й імпорту промислової продукції за товарними групами;
- 2) розрахунки часток і диференціації промислових товарних груп у спадному напрямі;
- 3) розрахунки кумулятивних сум часток промислових товарних груп;
- 4) умовний розподіл основних промислових

товарних груп за категоріями (“А” – групи, кумулятивні суми часток яких не перевищують 80%, “В” – до 95% (тобто категорія “А” + 15%) і “С” – понад 95%).

За результатами аналізу, лише п’ять із 18 експортних товарних груп продукції переробної промисловості області в 2015 р. формували 80% експортного потенціалу області. Тобто у 2011 р. до складу товарних груп категорії “А” належали такі: деревина і вироби з неї, текстильні матеріали та вироби, машини, обладнання і механізми, різні промислові товари (рис. 5); у 2015 р. до неї долучилися продукти рослинного походження.

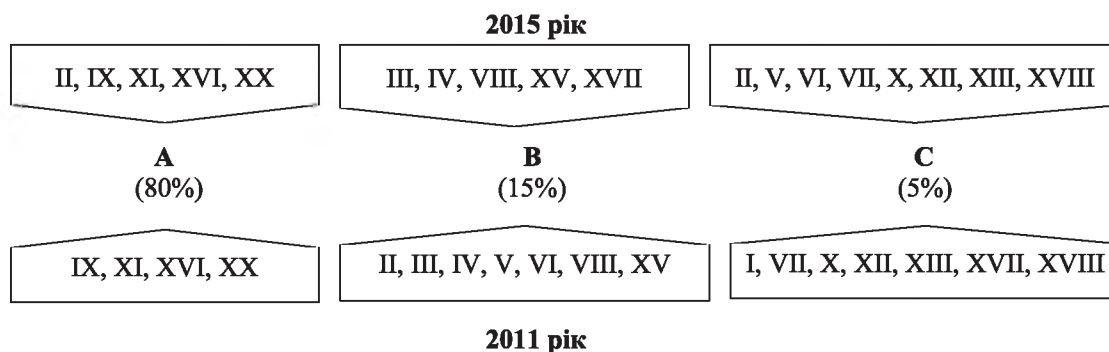

Рис. 5. Пріоритетні категорії експорту продукції переробної промисловості

Категорію “В” у 2011 р. представляли продукти рослинного походження, жири і олії тваринного походження, готові харчові продукти, мінеральні палива, продукція хімічної промисловості, шкури необроблені та шкіра вичищена, недорогочінні метали та вироби з них. При цьому категорія “В” у 2015 р. істотно зменшилася, бо до “А” перейшли продукти рослинного походження (група II), а до “С” – мінеральні палива (V) і продукція хімічної промисловості (VI). Зменшення рівня експорту промислової продукції V і VI товарних груп є доказом суттєвого послаблення позицій промислових підприємств Львівської області на європейських ринках, оскільки ця продукція неконкурентоспроможна за якістю та ціною. У 2015 р. категорію “В” поповнила група XVII. Інші товарні промислові групи належали до категорії “С”, що засвідчило їх незначущість в експорті промислової продукції регіону.

Щодо імпорту промислової продукції до Львівської області, то його основу в 2015 р. складали товарні групи VI (продукція хімічної промисловості), VII (полімерні матеріали, пластмаси і вироби), XI (текстильні матеріали та вироби), XV (недорогочінні метали та вироби з них), XVI (машини, обладнання і механізми), рис. 6. У 2011 р. до категорії “А” також належали продукти тваринного походження та мінеральні палива, проте їхні позиції в 2015 р. погіршилися. До категорії “В”, яка формувала 15% імпорту до Львівської області в 2015 р., належали такі товарні групи: продукти тваринного та рослинного походження, готові харчові продукти, мінеральні палива, шкури необроблені, шкіра вичищена, маса з деревини (целюлозних матеріалів), наземний транспорт, літальні апарати і плавучі засоби. У 2011 р. до категорії “В” входило менше промислових товарних груп, при цьому група VIII належала до категорії “С”, а V – до “А”.

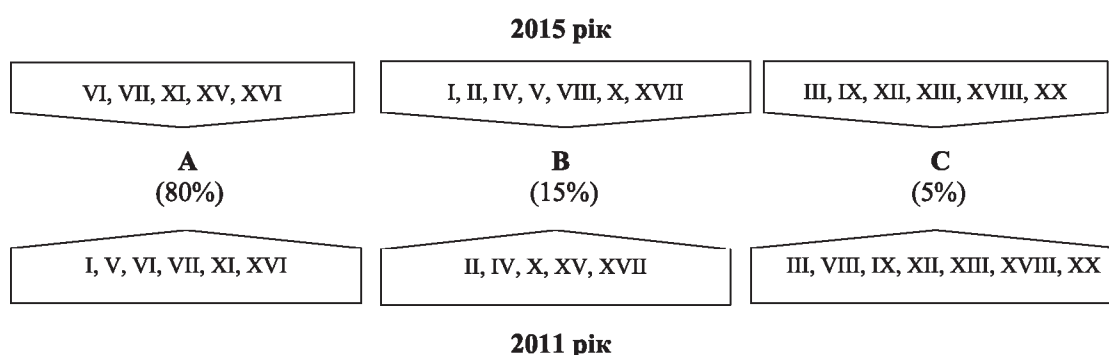

Рис. 6. Пріоритетні категорії імпорту продукції переробної промисловості

Слід зазначити, що деревина і вироби з неї (група IX), різні промислові товари (XX) у структурі імпорту промислової продукції в Львівській області і в 2011 р., і в 2015 р. належали до категорії “С”, тобто є незначущими в імпорті, оскільки ці товарні групи формують категорію “А” експорту області.

Отже, найбільший експортний потенціал у Львівській області упродовж 2011–2015 рр. мають основні товарні групи категорії “А”, серед яких: виробництво електричного устаткування; одяг; гото-

ві харчові продукти; оброблення деревини та виготовлення виробів з неї; текстильне виробництво. Іншими словами, це стосується експорту промислової продукції, рівень попиту на яку коливався протягом аналізованого періоду часу під впливом зовнішніх чинників.

Низку основних промислових підприємств Львівської області, що забезпечують виробництво промислової продукції товарних груп категорії “А” і її експорт, подано у табл. 5.

Таблиця 5

Ключові виробники / експортери промислової продукції категорії “А” Львівської області (за видами переробної промисловості)

Виробництво електричного устаткування	Виробництво виробів з деревини і меблів	Виробництво текстилю і одягу	Виробництво харчових продуктів
ТОВ “Леоні Ваерінг Системс УА ГмбХ”; “Електроконтакт Україна”; “ОДВ-Електрик” та ін.	ВАТ “Меблевий комбінат “Стрий”; ТОВ “Кроно-Україна” і “СОКМЕ”; Дрогобицьке меблеве підприємство УТОГ “Карпати” та ін.	ТОВ “Бадер-Україна”; ДП “Датський текстиль” компанії “ПВН Холдінг А/С (Данія)”; ТДВ “Львівський маяк” і “Весна-Захід” та ін.	ПП “ОККО-Бізнес”; “ОККО-Нафтопродукт”; “Торговий дім “Майола”; “Т.В.Fruit” та ін.

Узагальнення результатів статистичного оцінювання динаміки експортно-імпортних операцій у промисловості Львівської області за товарними групами протягом 2011–2015 рр. дозволило виділити основні характеристики розвитку зовнішньоекономічної діяльності регіону. Зокрема, до низки позитивних змін і тенденцій можемо віднести такі: 1) стабільний приріст рівня експорту живих тварин, продукції тваринного походження, мінеральних продуктів із Львівської області та з України загалом, що супроводжувався сталим спадом імпорту у цих промислових товарних групах; 2) відсутність в експорті промислової продукції у держави-члени ЄС як області, так і України товарних груп, в яких було зафіксовано стабільне падіння; 3) утримання пріоритетних позицій деревини і виробів з неї, електротехнічного обладнання, машин та механізмів, текстильних матеріалів і виробів в експорті області; 4) покращання позиції продукції рослинного походження у загальній структурі експорту промислової продукції (перехід товарної групи I до категорії “А”); 5) скорочення імпорту промислової продукції до області з держав-членів ЄС (із позиції імпортозаміщення).

Водночас як негативні тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності регіону зазначимо: зміну тенденції експорту у промисловості області на спадну в 2015 р. за рядом товарних груп; належність готових харчових продуктів, які вважаються перспективною товарною групою, до кластера з високою нестабільністю, коливання частки цієї продукції у структурі експорту області; погіршен-

ня рейтингу продукції хімічної промисловості (її перехід до категорії “С” у 2015 р.); незначну частку експорту промислової продукції області в експорті країни до держав-членів ЄС (6,7% у 2014 р., тоді як, наприклад, у Дніпровській області вона становила 10,3%).

Відтак, для активізації зовнішньоекономічної діяльності промисловості у Львівській області та в Західному регіоні загалом, а також для нарощення експортного потенціалу прикордонного регіону в умовах ЗВТ з ЄС, пропонуємо:

- розробити програму підвищення рівня ефективності та сприяння розвитку експорту промислової продукції, яка б забезпечувала одержання достовірної, необхідної та повної інформації, надання кваліфікованих консультацій та оперативну широку підтримку промисловим виробникам у таких питаннях: ліцензування, квоти, митні ставки й отримання європейських сертифікатів якості; диверсифікація джерел фінансування досліджень пріоритетних сегментів ринків промислової продукції держав-членів ЄС; сприяння участі промислових підприємств у міжнародних, національних та регіональних виставках; доступність послуг міжнародного, прикордонного і транскордонного юридичного консалтингу; трансферне ціноутворення; розроблення та впровадження міжнародних корпоративних ринкових стратегій для вітчизняних промислових підприємств, які виходять на ринки промислової продукції різних країн;
- залучити фінансові ресурси місцевих бюджетів і спрямувати капітальні інвестиції у реалізацію

інфраструктурних проєктів, розвиток промисловості;

- сприяти залученню іноземних інвестицій у створення замкнених циклів виробництва промислової продукції шляхом продажу на пільгових умовах нерентабельного капіталу (власності збиткових промислових підприємств і корпорацій);

- започаткувати багатосторонній і постійний діалог між представниками промислових підприємств, виконавчих органів місцевого самоврядування з обов'язковим урахуванням децентралізації та залученням до нього Регіональної ради промисловців та підприємців;

- забезпечити широку участь переробної промисловості у процесі поступового підвищення ступеня переробки української сировини;

- зменшити частки основних виробничих ресурсів (наприклад, вузлів, деталей, комплектуючих,

матеріалів, напівфабрикатів, обладнання, реактивів та сировини) в експорті промислової продукції;

- запровадити страхування експортних поставок та цільових експортних кредитів, що надаються підприємствам – експортерам продукції переробної промисловості;

- налагодити міжобласну і міжрегіональну (у межах Західного регіону) координацію проведення розробок, практичної реалізації інноваційних програм та інноваційних проєктів підприємств-експортерів високотехнологічної, інноваційної та ультрасучасної промислової продукції, що сприятиме розширенню присутності конкурентоспроможних товарних груп на світовому ринку.

Як перспективи подальших досліджень зазначимо статистичне оцінювання зовнішньоекономічних операцій у промисловій діяльності інших регіонів України.

Список використаних джерел

1. Використання енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти у Львівській області у 2015 р. (попередні дані). Експрес-випуск [Електронний ресурс] // Головне управління статистики у Львівській області. – Режим доступу :

http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/si/express/2016/v0202_12.pdf

2. Волкова І. А. Облік та аналіз експортно-імпортних операцій на прикладі підприємства Західного регіону : [монографія] / І. А. Волкова, О. Ю. Калініна. – Луцьк : ВІЕМ, 2010. – 237 с.

3. Зовнішня торгівля України товарами з країнами ЄС у 2013–2015 рр. [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України – Режим доступу :

http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2009/zd/ztt_es/ztt_es_u/arh_ztt_ES_u.html

4. Зовнішньоторговельні аспекти конкурентної політики України в умовах СОТ : [монографія] / [А. А. Мазаракі, В. В. Юхименко, О. П. Гребельник та ін.] ; за заг. ред. А. А. Мазаракі. – К. : КНТЕУ, 2008. – 309 с.

5. Кіндзерський Ю. В. Промисловість України: стратегія і політика структурно-технологічної модернізації : [монографія] / Ю. В. Кіндзерський ; за наук. ред. В. М. Геєця. – К. : НАН України; ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України”, 2013. – 536 с.

6. Класифікація країн світу : ДСТУ ISO 3166-1:2009 [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Чинний від 2015-01-01. – Режим доступу :

http://www.ukrstat.gov.ua/klasf/st_ks/op_ks_2016.htm – Назва з титул. екрана.

7. Костриця М. М. Гео економічні пріоритети України в контексті інтеграційних процесів / М. М. Костриця // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 4. – С. 239–242.

8. Маталка С. М. Управління ефективністю зовнішньоекономічної діяльності підприємств : [монографія] / С. М. Маталка. – Луганськ : Ноулідж, 2011. – 210 с.

9. Созанський Л. Й. Оцінка експортно-імпортних операцій у промисловості Львівської області (за товарними групами) [аналіт. записка] [Електронний ресурс] : / [Л. Й. Созанський, Я. В. Кудря, Р. В. Міхель] ; за ред. С. О. Іщук. – Режим доступу :

<http://ird.gov.ua/irdp/e20160601.pdf>

10. Промислова політика посткризової економіки : [монографія] / [Л. В. Дейнеко, М. М. Якубовський, Е. І. Шелудько та ін.] ; за ред. Л. В. Дейнеко, М. М. Якубовського. – К. : НАН України; ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України”, 2014. – 316 с.

11. Ринки реального сектора економіки України в інституціональному середовищі СОТ: кон'юнктура та інтеграція : [монографія] / [за ред. В. О. Точиліна]. – К. : НАН України; ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України”, 2012. – 552 с.

12. Рура Н. С. Облік та аналіз експортно-імпортних операцій (на матеріалах підприємств АР Крим) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 “Економіка, організація і управління підприємств” / Н. С. Рура. – К., 2005. – 19 с.

13. Сиденко В. Р. Европейская интеграция и экономическое развитие : [монографія] / В. Р. Сиденко. – К. : НАН України; ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України”, 2011. –

Т. 2. – 2011. – 448 с.

14. Товарна структура зовнішньої торгівлі за січень – грудень 2011–2015 рр. (країни ЄС) [Електронний ресурс] // Головне управління статистики у Львівській області. – Режим доступу : <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/index.php>
15. Товарна структура зовнішньої торгівлі Львівської області у 2015 рр. [Електронний ресурс] // Головне управління статистики у Львівській області. – Режим доступу : http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/si/oper/2015/t101215_2.pdf

References

1. Vykorystannia enerhetychnykh materialiv ta produktiv pereroblennia nafty u Lvivs'kiy obl. u 2015 r. (poperedni dani) [The usage energy materials and products of oil processing of Lviv region in 2015 (preliminary data)]. Main statistical office in Lviv region. www.lv.ukrstat.gov.ua. Retrieved from http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/si/express/2016/v0202_12.pdf. [in Ukrainian].
2. Volkov, I. A., & Kalinina, O. Yu. (2010). *Oblik ta analiz eksportno-importnykh operatsii na prykladi pidpriemstva Zakhidnoho rehionu [Accounting and analysis of export-import operations in the Example of the Western Region]*. Lutsk: VIEM [in Ukrainian].
3. Zovnishnia torhivlia Ukrayiny tovaramy z krayinamy YeS u 2013 – 2015 rr. [Ukraine's foreign trade in goods with the EU Member States in 2013 – 2015]. State Statistics Service of Ukraine. www.ukrstat.gov.ua. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
4. Mazaraki, A.A., Yukhimenko, V.V., & Hrebelynyk, O.P. et al. (2008). *Zovnishniotorhovelni aspekty konkurentnoi polityky Ukrainy v umovakh SOT [Foreign trade aspects of Ukraine competition policy in the WTO]*. A.A. Mazaraki (Ed.). Kyiv: University Press of Ukraine KNTU [in Ukrainian].
5. Kindzerskyi, Yu.V. (2013). *Promyslovist Ukrainy: stratehiia i polityka strukturno-tekhnologichnoi modernizatsii [Industry of Ukraine: strategy and policy of structural and technological modernization]*. V.M. Heyets (Ed.). Kyiv: NAS of Ukraine [in Ukrainian].
6. Klyasyfikatsia krayin svitu [Classification of countries of the world]. State Statistics Service of Ukraine. www.ukrstat.gov.ua. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
7. Kostrytsya, M. (2010). Heoekonomichni priority Ukrainy v konteksti intehtratsiinykh protsesiv [Geo-economic priorities of Ukraine in the context of integration processes]. *Bulletin ZSTU*, 4, 239 – 242 [in Ukrainian].
8. Matalka, S. M. (2011). *Upravlinnia efektyvnistiu zovnishnioekonomichnoi diyalnosti pidpryyemstv [Performance Management International Business]*. Lugansk: Noulidzh [in Ukrainian].
9. Sozansky, L.Y., Kudrya, Ja.V., & Mikhel R.V. (2016). Otsinka eksportno-importnykh operatsiy u promyslovosti Lvivskoi obl. (za tovarnymi hrupamy) [Evaluation of import and export operations in Lviv region industry (by commodity groups)]. S.O. Ischuk (Ed.). NAN Ukraine, In-t of regional research named after M.I. Dolishnii. ird.gov.ua. Retrieved from <http://ird.gov.ua/irdp/e20160601.pdf> [in Ukrainian].
10. Deyneko, L. V., Jakubowski, M.M., & Sheludko, E.D. et al. (2014). *Promyslova polityka postkryzovoyi ekonomiky [Industrial policy of the post-crisis economy]*. L.V. Deyneko, M.M. Jakubowski (Ed.). Kyiv: NAS of Ukraine [in Ukrainian].
11. Tochilin, V.A. (Eds). (2012). *Rynky realnoho sektora ekonomiky Ukrainy v instytutsionalnomu seredovyschi SOT koniunktura ta intehtratsia [Markets real economy in Ukraine's institutional WTO conditions and integration]*. Kyiv: NAS of Ukraine [in Ukrainian].
12. Ruhr, N. S. (2005). Oblik ta analiz eksportno-importnykh operatsiy (na materialakh pidpryyemstv AR Krym) [Accounting and analysis of export-import operations (based on enterprise Crimea)]. *Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv* [in Ukrainian].
13. Sydenko, V.R. (2011). *Yevropeyskaya intehtratsiya i ekonomicheskoe razvitie [European Economic Integration and Development]*. Kyev: NAS of Ukraine [in Ukrainian].
14. Department of Statistics in Lviv region. Tovarna struktura zovnishnioyi torhivli za sichen-hruden 2011 – 2015 rr. (krayiny YeS) [Commodity structure of foreign trade during January-December, 2011 – 2015 (with the EU)]. Main statistical office in Lviv region. www.lv.ukrstat.gov.ua. Retrieved from <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/index.php> [in Ukrainian].
15. Department of Statistics in Lviv region. Tovarna struktura zovnishnioyi torhivli Lvivskoi oblasti u 2011 – 2015 rr. [Commodity structure of foreign trade in Lviv region in 2011 – 2015]. Main statistical office in Lviv region. www.lv.ukrstat.gov.ua. Retrieved from http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/si/oper/2015/t101215_2.pdf [in Ukrainian].

Я. В. Кудря,

кандидат економічних наук,
науковий співробітник;

Р. В. Михель,

кандидат економічних наук,
молодший науковий співробітник;

відділ розвитку промислової сфери регіону та інвестицій,
ГУ "Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього" НАН України

Статистическая оценка экспорта и импорта товаров во Львовской области

Проведена статистическая оценка динамики внешнеэкономических операций в промышленности Украины на примере Львовской области. Проанализированы товарные структуры экспорта и импорта промышленной продукции в регионе. Определены основные позитивные и негативные тенденции развития внешнеэкономической деятельности в регионе. Предложен комплекс мероприятий по активизации развития экспортно-импортных операций в промышленности региона.

Ключевые слова: внешнеэкономические операции, экспорт, импорт, пограничный регион, промышленность, развитие, состояние, статистическая оценка, тенденции.

Ya. V. Kudria,

PhD in Economics, Research Associate;

R. V. Mikhel,

PhD in Economics, Junior Research fellow,

Department of Development of the Production Sector of the Region and Investment,
SI "Institute of Regional Research named after M.I. Dolishniy" of the NAS of Ukraine

Statistical Measurement of Exports and Imports of Goods in Lviv Region

Integration in the global economic relations has great importance for the Ukrainian economy. The extending participation of Ukraine in globalization and integration processes has positive effects for the performance of domestic enterprises, competitiveness of domestic industrial production, output, exports and foreign economic activities as a whole.

Exports and imports are central to foreign economic relations, enabling to use advantages from labor division and promoting competitiveness enhancement.

The Western area of Ukraine and Lviv region in particular is an important industrial segment of Ukraine because of its geographical location at the borders with EU member countries. As Lviv region has a larger share in the European industrial market relative to other Ukrainian regions, this raises the importance of studies into the dynamics of exports and imports of Lviv region with EU countries.

The purpose of the article is to study the current structure and prospects of export-import transactions in Lviv region by industrial commodity group, with account to the requirements of free trade zone between Ukraine and EU.

The measurement shows the declining trend of industrial exports and imports in Lviv region in 2011–2015. The export trend was volatile, indicating change in the market conjuncture. The exports were dominated by products of wood industry, foods and beverages, and mechanical engineering. Industrial imports declined in a major part of commodity groups, as a result of national currency devaluation. Sectoral distribution of imports was dominated by mechanical engineering, textiles, mineral products and polymer materials.

ABC-analysis shows that manufacturing industries have a major share in the region's exports. These are apparel and foods, textiles, products made of wood. A set of measures is proposed to promote industrial development and increase the export capacities in Lviv region given the free trade zone.

Keywords: foreign economic transactions, exports, imports, border region, industry, development, condition, statistical measurement, tendencies.

Бібліографічний опис для цитування :

Кудря Я. В. Статистична оцінка експорту та імпорту товарів у Львівській області / Я. В. Кудря, Р. В. Міхель // Статистика України. – 2016. – № 2. – С. 44–55.